

Agenda

Vergadering van de commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

dinsdag 28 oktober 2025 van 15:15 tot 15:30

locatie: commissiekamer 3

soort vergadering: regulier

agendastatus: **definitief**

1. Vaststellen agenda

- **Bijlagen**
 - Agenda

2. 36755

Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten)

Inbreng voor verslag

- **Ambtelijke toelichting**

Beslispunt

- Welke leden leveren vandaag inbreng voor het verslag?

Toelichting

- Het voorstel is op 30 september 2025 aangenomen door de Tweede Kamer. Zie bijgevoegd stemmingsoverzicht.
- De minister van LNVN heeft al op 27 mei 2025 verzocht om een spoedige behandeling van dit wetsvoorstel ([36755, A](#)).
- Op 7 oktober jl. besloot de commissie vandaag gelegenheid te bieden tot het leveren van inbreng voor het verslag.

Achtergrond

- Met dit wetsvoorstel wordt de Omgevingswet gewijzigd. Op 29 mei 2019 verklaarde de Raad van State het Programma Aanpak Stikstof (PAS), in werking getreden op 1 juli 2015, ongeldig omdat het niet voldeed aan de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Het Europese Hof oordeelde in november 2018 dat bij het PAS de positieve gevolgen van de maatregelen die in het programma zijn opgenomen, vooraf vast moeten staan. Alleen dan kan de overheid een nieuwe activiteit toestaan. Omdat het PAS niet aan die voorwaarde voldoet, mag het niet als toestemmingsbasis voor nieuwe activiteiten worden gebruikt. Bovendien wordt in het PAS toestemming voor activiteiten gegeven op basis van maatregelen in natuurgebieden die nodig zijn voor het voorkomen van achteruitgang van die gebieden. Ook dit voldoet niet aan de Europese wetgeving. Door de uitspraak van de Raad van State raakten een aantal agrarische en industriële bedrijven formeel in overtreding, omdat zij tussen 2015 en 2021 geen natuurvergunning hadden.
- Op 28 februari 2022 is het Legalisatieprogramma PAS vastgesteld. Daarin zijn

bronmaatregelen opgenomen die het Rijk treft om stikstofruimte vrij te maken en die worden ingezet voor het legaliseren van onder andere gemelde PAS projecten. De termijn waarbinnen de in het legalisatieprogramma opgenomen maatregelen dienen te zijn uitgevoerd eindigde op 28 februari 2025. Het aflopen van de wettelijke termijn van het legalisatieprogramma en het feit dat het legalisatieprogramma te weinig heeft opgeleverd, maken een nieuwe termijn noodzakelijk.

- Door de voorgestelde wijziging van de Omgevingswet krijgt de overheid langer de tijd om agrarische en andere ondernemers te helpen die buiten hun schuld om geen stikstofvergunning hebben. Via het gewijzigd amendement-Flach ([TK 36755, 20](#)) is in het wetsvoorstel opgenomen dat vooralsnog wordt vastgehouden aan de oorspronkelijke legalisatieverplichting, waarbij wel ruimte blijft voor andere maatwerkoplossingen om tot een legale situatie te komen als de betreffende PAS-melders hiervoor kiezen. De bredere maatwerkaanpak is beschreven in de brief van 28 november 2024 ([TK 35334, 322](#)). Door het amendement Grinwis-Vedder ([TK 36755, 23](#)) is geregeld dat het programma met maatregelen om de gevolgen van stikstofdepositie ongedaan te maken, te beperken of te compenseren voor 1 mei 2026 moet zijn vastgesteld. Met het gewijzigd amendement Grinwis-Vedder ([TK 36755, 18](#)) is in het wetsvoorstel vastgelegd dat het op te stellen programma primair gerichte maatregelen bevat voor het verminderen van de stikstofemissie. De in het programma op te nemen maatregelen moeten worden uitgevoerd vóór 1 maart 2028. Daarmee is de termijn waarbinnen legalisering van PAS-projecten moet plaatsvinden, verlengd met een periode van drie jaar.

Internetconsultatie en uitvoeringstoetsen

Conform de Kamernotitie Uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid en doenvermogen burgers treft u hieronder een overzicht met link naar de uitvoeringstoetsen.

o

[Uitvoeringstoetsen](#)

● **Bijlagen**

- Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten) (36.755); stemmingsoverzicht Tweede Kamer Tweede Kamer
- Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten) (36.755); gewijzigd voorstel van wet (EK, B)
- Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten) (36.755); brief van de minister van LVVN over verzoek spoedige behandeling wetsvoorstel wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten) (EK, A)
- Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten) (36.755)
- Problematiek rondom stikstof en PFAS (35.334); brief regering; PAS-melders en handavingsverzoeken (TK, 410)
- Problematiek rondom stikstof en PFAS (35.334); brief regering; Appreciatie PBL maatregelpakket stikstof (TK, 409)
- Reflectie op MCEN-maatregelenpakket spoor 2

3. Voorhang ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)

Brief staatssecretaris van LVVN van 10 oktober 2025 (33118, GT)

Inbreng schriftelijk overleg

● **Ambtelijke toelichting**

Beslispunten

- Welke leden wensen vandaag inbreng te leveren voor schriftelijk overleg naar aanleiding van de brief van 10 oktober 2025, waarbij de reactie op het advies van de

Toelichting

Ontwerpbesluit bescherming wolf en goudjakhals

- Het Besluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals) is bij brief van 6 juni 2025 (33118, GL) voorgehangen bij beide Kamers (zie het overzicht aanhangige gedelegeerde regelgeving). De reactietermijn van deze voorhang is 8 juli 2025.
- Met het ontwerpbesluit wordt enerzijds de aanpassing van de Europese regelgeving over de bescherming van wolven, zoals opgenomen in richtlijn 2025/1237, vertaald naar de nationale regelgeving. Anderzijds wordt met het voorgestelde besluit de mogelijkheid gecreëerd om op te kunnen treden bij incidenten met wolven en tegelijk voldoende bescherming aan wolven te bieden.
- Omdat de gewijzigde Habitatrichtlijn (2025/1237) eerder in werking treedt dan het voorgehangen ontwerpbesluit, ontstaat er een overgangperiode. De staatssecretaris van LNVN wijst er in de aanbiedingsbrief van de voorhang op dat het van belang is deze overgangperiode zo kort mogelijk te houden en het besluit zo spoedig mogelijk in werking te laten treden. De staatssecretaris van LNVN gaf daarom aan over het ontwerpbesluit aansluitend aan de voorhangperiode spoedadvies te willen vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State.
- Naar aanleiding van deze voorhang heeft de commissie de staatssecretaris op 2 juli jl. per brief verzocht al het nodige te doen om de beschermingsstatus van de wolf zoals bedoeld in bijlage IX van het Besluit activiteiten leefomgeving te garanderen teneinde te voorkomen dat er een leemte ontstaat. Gevraagd werd de Kamer daarvoor uiterlijk maandag 7 juli 2025 te informeren.
- In zijn reactie van 7 juli (verslag schriftelijk overleg 33118, GM) gaat de staatssecretaris in op dit verzoek en op het verzoek van de commissie in de brief van 4 juli 2025 om geen onomkeerbare stappen te zetten voordat de Kamerbehandeling van het ontwerpbesluit is afgerond. Hij besluit zijn reactie met de volgende passage:
'Aan uw verzoek om geen onomkeerbare stappen te zetten voordat de Kamerbehandeling van het ontwerpbesluit is afgerond, geef ik uiteraard gehoor. Ik beschouw daarin het vaststellen en publiceren van het besluit in het Staatsblad met het oog op inwerkingtreding als de eerste onomkeerbare handeling in het proces. Om onnodige vertraging te voorkomen zal ik parallel aan de behandeling door uw Kamer en de Tweede Kamer op korte termijn het ontwerpbesluit aan de Raad van State voorleggen voor een spoedadvies. Daarnaast zal ik de (nadere) vragen van uw Kamer in uw brieven van 4 en 7 juli jl. op korte termijn al beantwoorden om de behandeling door uw Kamer te bespoedigen. Een snelle behandeling door uw Kamer is ook belangrijk om de overgangperiode zo kort mogelijk te houden.'
- De commissie besloot het verslag schriftelijk overleg 33118, GM te betrekken bij het plenaire debat over de suppletoire LNVN-begroting in het kader van de Voorjaarsnota op 8 juli 2025.
- Op 4 juli 2025 heeft de commissie in een afzonderlijke brief inhoudelijke vragen gesteld over het voorgehangen ontwerpbesluit; deze brief werd besloten met het hiervoor genoemde verzoek om geen onomkeerbare stappen te zetten voordat de Kamerbehandeling van het ontwerpbesluit is afgerond.
- Naar aanleiding van de op 17 juli 2025 ontvangen reactie op de brief van 4 juli 2025 ([verslag nader schriftelijk overleg 33118, GN](#)) is op 23 september 2025 inbreng geleverd voor nader schriftelijk overleg. De commissie is nog in afwachting van de beantwoording van de uitgaande brief van 7 oktober 2025 (bijgevoegd).

- Op 14 oktober jl. besloot de commissie om vandaag gelegenheid te bieden tot het leveren van inbreng voor schriftelijk overleg naar aanleiding van de brief van 10 oktober 2025, waarbij de reactie op het advies van de Raad van State is aangeboden ([33118, GT](#)).

Aanbieding reactie op advies Raad van State (10 oktober 2025)

- Het ontwerpbesluit is op 14 juli 2025 ter advisering voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Conform de wens van het parlement besloot de staatssecretaris de voorhangperiode te verlengen. Vanwege de spoed is niet gewacht met de adviesaanvraag aan de Raad van State. Daardoor lopen de trajecten parallel en is het advies van de Raad al beschikbaar terwijl de gedachtewisseling met de Kamers nog niet is afgerond. De staatssecretaris van LVVN heeft op 15 september jl. het advies van de Raad van State aangeboden ([33118, GS](#)). Hij gaf daarbij aan het advies te bestuderen en op korte termijn zijn appreciatie van het advies met de Kamer te delen. De Raad van State adviseert om het ontwerpbesluit alleen te nemen na aanpassing op een aantal fundamentele punten (dictum C).
- Op 10 oktober 2025 heeft de staatssecretaris van LVVN de Nota van Antwoord op de internetconsultatiereacties op het ontwerpbesluit alsmede de appreciatie van het advies van de Raad van State aangeboden ([33118, GT](#)). De staatssecretaris is voornemens het ontwerpbesluit door te zetten en het advies van de Afdeling advisering op onderdelen te volgen en het ontwerpbesluit en de bijbehorende nota van toelichting te wijzigen en aan te vullen (daarna zal het gewijzigde ontwerpbesluit opnieuw worden voorgelegd aan de ministerraad, tezamen met het nader rapport). Uit de beslisnota bij de brief blijkt dat naar aanleiding van het advies van de Raad van State twee opties zijn besproken en dat is gekozen voor optie 2:
 - Optie 1 was het besluit te beperken tot het voldoen aan de EU verplichtingen, te weten de implementatie van het feit dat de wolf van bijlage IV naar bijlage V van de Habitatrichtlijn is verplaatst, met bijbehorend beschermingsregime. In deze optie is ook voorgesteld om de in het ontwerpbesluit opgenomen voorzieningen voor de goudjakhals en de regeling met terugwerkende kracht voor de verlening van tegemoetkomingen voor wolvenschade te handhaven omdat daar in het advies geen bezwaren tegen waren.
 - Optie 2 was om het besluit grotendeels ongewijzigd door te zetten, te weten met een zo goed mogelijke verdere onderbouwing van de definities van probleemwolf en probleemsituatie. Alleen de koepelvergunning zou, conform het advies van de Raad van State, worden geschrapt zodat vergunningverlening – net als nu – per individueel geval gebeurt.
- Volgens de op 10 oktober 2025 aan de Tweede Kamer aangeboden antwoorden (TK 33118, 305, ter informatie bijgevoegd) kan de Kamer in het kader van de voorhangprocedure desgewenst reageren op de naar aanleiding van het advies van de Raad van State voorgenomen wijzigingen in het ontwerpbesluit en in de nota van toelichting.

Stand van zaken Tweede Kamer

- In de procedurevergadering LVVN van 18 juni 2025 is de staatssecretaris van LVVN verzocht om geen onomkeerbare stappen te zetten ten aanzien van het ontwerpbesluit voordat de behandeling van het ontwerpbesluit in de Kamer is afgerond. In zijn reactie van 23 juni op dat verzoek (TK 33118, 298) laat hij weten

uitvoering te geven aan dat verzoek, maar wel benadrukt hij de (procedurele of inhoudelijke) behandeling van het ontwerpbesluit af te ronden vóór de afloop van de voorhangperiode op 8 juli a.s., zodat het ontwerpbesluit voor spoedadvies aan de Raad van State kan worden voorgelegd. Wanneer de voorlegging aan de Raad van State niet aansluitend op de op 8 juli a.s. eindigende voorhangperiode kan plaatsvinden, resulteert dit volgens de staatssecretaris in een vertraging van het proces.

- In de procedurevergadering LVVN van 2 juli stonden zowel het ontwerpbesluit ([TK 33118, 295](#)) geagendeerd alsook de reactie van de staatssecretaris van LVVN op het verzoek van de commissie om geen onomkeerbare stappen te zetten ([TK 33118, 298](#)). Op 19 september 2025 is inbreng geleverd voor schriftelijk overleg over de voorhang ([TK 33118, 295](#)) en de brief over het Raad van State advies over het voorgehangen besluit ([TK 33118, 303](#)). Op 10 oktober 2025 heeft de staatssecretaris de beantwoording van deze vragen aan de Tweede Kamer aangeboden (TK 33118, 305, ter informatie bijgevoegd). Deze reactie staat geagendeerd voor de eerstvolgende procedurevergadering van de commissie LVVN.
- In zijn brief van 9 juli 2025 aan Tweede Kamer ([TK 33118, 299](#)) schetst de staatssecretaris van LVVN hoe hij zal omgaan met het verzoek van de Tweede Kamer geen onomkeerbare stappen te zetten.

● **Bijlagen**

- Omgevingsrecht (33.118); brief van de staatssecretaris van LVVN met aanbieding Nota van Antwoord op de internetconsultatiereacties op het ontwerpbesluit met betrekking tot de bescherming van de wolf en goudjakhals en appreciatie van het advies van de Raad van State (EK, GT)
- Nota van antwoord internetconsultatie en advies Raad van State (11 p.)
- Beslisnota(s) bij brief van de staatssecretaris van LVVN met aanbieding Nota van Antwoord op de internetconsultatiereacties op het ontwerpbesluit met betrekking tot de bescherming van de wolf en goudjakhals en appreciatie van het advies van de Raad van State (2 p.)
- Uitgaande brief met nader vragen over het ontwerpbesluit bescherming wolf en goudjakhals, 7 oktober 2025 (nog in afwachting beantwoording)
- Omgevingsrecht (33.118); verslag van een schriftelijk overleg over het Ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals) (Kamerstuk 33118-295) (TK, 305)

-
- Omgevingsrecht (33.118); verslag van een nader schriftelijk overleg met de staatssecretaris van LVVN over ontwerpbesluit houdende wijziging Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals) (EK, GN)
 - Omgevingsrecht (33.118); verslag van een schriftelijk overleg met de staatssecretaris van LVVN over het Besluit activiteiten leefomgeving en het garanderen van de beschermingsstatus van de wolf (EK, GM)
 - Omgevingsrecht (33.118); brief van de staatssecretaris van LVVN met aanbieding advies van de Raad van State over het ontwerpbesluit houdende wijziging Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de bescherming van de wolf en de goudjakhals (EK, GS)
 - Advies Ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de bescherming van de wolf en de goudjakhals (Raad van State, 10 september 2025, 17 p.)
 - Richtlijn EU 2025/1237 (wijziging beschermingsstatus van de wolf)
 - Omgevingsrecht (33.118); brief van de staatssecretaris van LVVN ter aanbieding van

- ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals) (EK, GL)
- Besluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)
 - Nota van toelichting bij Besluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)
 - Reactie stass. LVVN op uw verzoek Tweede Kamer LVVN om geen onomkeerbare stappen te zetten met betrekking tot AMvB bescherming wolf en goudjakhals, 23 juni 2025 (TK 33118, 298)

4. Reactie op rapporten Wetenschappelijke Klimaatraad en Nationaal Klimaatplatform

Brief minister LVVN van 11 juli 2025 (32813, BL)

Inbreng schriftelijk overleg

- **Ambtelijke toelichting**

Beslispunt

- Welke leden wensen vandaag inbreng te leveren voor schriftelijk overleg?

Toelichting

- Per brief van 11 juli 2025 ([32813, BL](#)) heeft de minister LVVN haar reactie gestuurd op het advies van de Wetenschappelijke Klimaatraad (WKR) '[Boeren in een veranderend klimaat](#)' en op het vierde signalenrapport van het Nationaal Klimaatplatform (NKP) '[Een duurzame basis voor bestaanszekerheid van boeren en tuinders](#)'. Over het eerstgenoemde rapport heeft uw commissie op 25 maart 2025 gesproken met de WKR.
- Op 23 september jl. besloot de commissie vandaag gelegenheid te bieden tot het leveren van inbreng voor schriftelijk overleg.

Tweede Kamer

- De commissie LVVN heeft op 11 september 2025 besloten deze brief te agenderen voor een te plannen commissiedebat Klimaat en voedsel

- **Bijlagen**

- Kabinetsaanpak Klimaatbeleid (32.813); brief van de minister van LVVN met reactie op WKR-rapport Boeren in een veranderend klimaat, NKP-rapport Een duurzame basis voor bestaanszekerheid van boeren en tuinders en uitvoering motie van het lid Thijssen c.s. over onderzoek compensatie lage inkomens voor eventuele stijging voedselprijzen (EK, BL)

5. Voortgang 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Verslag nader schriftelijk overleg (33037, BJ)

Bespreking verslag nader schriftelijk overleg

- **Ambtelijke toelichting**

Beslispunt

- Geeft het verslag nader schriftelijk overleg ([33037, BJ](#)) aanleiding tot vervolgvragen of wenst u de brief van 17 oktober 2025 voor kennisgeving aan te nemen?

Toelichting

- De commissie heeft, naar aanleiding van de op 11 april 2025 aan de Tweede Kamer gezonden hoofdlijnen van het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn ([TK 33037, 597](#)), de minister van LVVN op 6 mei jl. verzocht om vóór 1 november 2025 het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn naar de Eerste Kamer te sturen. Haar brief van 12 juni

2025 (verslag schriftelijk overleg 33037, AY) bevat de reactie op dit verzoek en geeft een weergave van het proces om te komen tot het 8e Actieprogramma dat op 1 januari 2026 van toepassing zal zijn.

- De commissie constateerde op 17 juni jl. dat de minister in haar brief van 12 juni 2025 geen (duidelijk) antwoord geeft op het verzoek van de commissie om het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn vóór 1 november 2025 aan de Eerste Kamer aan te bieden. Daarom werd besloten deze vraag nogmaals te stellen in een nieuwe commissiebrief.
- Bij de brief van 14 juli 2025 is het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn als bijlage opgenomen. De [internetconsultatie](#) van het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn liep van 14 juli tot en met 25 augustus 2025. Tegelijkertijd vond de zienswijzeprocedure plaats ([Stcrt. 2025, nr. 23944](#)).
- Gelijktijdig met de internetconsultatie en de zienswijzeprocedure zijn zowel het concept 8e actieprogramma als de onderliggende onderzoeksrapporten ter advisering aangeboden aan de Commissie MER.
- De minister van LNVN zegt in haar brief van 14 juli 2025 zich in te spannen om de Eerste Kamer het **vastgestelde 8^e** actieprogramma in november, of anders zo vroeg mogelijk, te doen toekomen. Zij merkt daarbij op vanwege de te betrachten zorgvuldigheid ten aanzien van de inhoud en het proces, de Kamer op dit punt geen garanties te kunnen geven. Het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn zal op 1 januari 2026 van toepassing zijn.
- De reactie van de minister van LNVN van 14 juli 2025 is besproken in de commissievergadering van 9 september jl. (verslag nader schriftelijk overleg 33037, BA). De commissie besloot de minister nogmaals met klem te verzoeken het vastgestelde 8^e actieprogramma vóór 1 november 2025 aan de Kamer te doen toekomen.
- In haar reactie van 17 oktober 2025 (verslag nader schriftelijk overleg [33037, BJ](#)) schetst de minister het vervolgproces om te komen tot het definitieve 8e actieprogramma vanaf 2026. De minister verwacht de weging van de [internetconsultatie van de wijzigingsregeling stikstofgebruiksnormen en aandachtsgebieden stikstof](#), de eerdere consultatiereacties op het 8^e actieprogramma, de uitkomsten van de doorrekening en het advies van de Commissie MER (ter informatie bijgevoegd) in december a.s. te hebben afgerond. Zij verwacht het vastgestelde 8e actieprogramma vóór het Commissiedebat Stikstof en Mestbeleid, dat op 10 december 2025 zal plaatsvinden in de Tweede Kamer, naar beide Kamers te sturen.
- Gezien de looptijd van de [internetconsultatie](#) (20 oktober 2025 t/m 8 november 2025), het verwerken van de internetconsultatie en de tijd die nodig is voor zorgvuldige politieke besluitvorming acht de minister van LNVN het niet mogelijk om de Eerste Kamer het vastgestelde actieprogramma voor 1 november te doen toekomen. Met deze toelichting beschouwt zij de verzoeken van de commissie van 24 juni 2025 (33037, BA) en 16 september 2025 (33037, BJ) als afgedaan.
- Het verslag nader schriftelijk overleg ([33037, BJ](#)) staat vandaag ter bespreking geagendeerd.

Achtergrond

- De twee vorige vastgestelde actieprogramma's Nitraatrichtlijn heeft de Eerste Kamer respectievelijk eind december en eind november ontvangen:
aanbieding 6^e actieprogramma (2018 – 2021): [22 december 2017](#) ([33118, J](#))
aanbieding 7^e actieprogramma (2022 – 2025): [26 november 2021](#) ([33037, AA](#))

- In beide gevallen is over deze actieprogramma's (in het nieuwe jaar) nog schriftelijk overleg gevoerd.

Tweede Kamer

- De Tweede Kamer heeft het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn op 14 juli 2025 ook ontvangen ([TK 33037, 607](#)).
- De minister van LNVN heeft op 11 juli 2025 bij de Europese Commissie per brief een aanvraag gedaan voor een nieuwe derogatie op de Nitraatrichtlijn per 1 januari 2026 ([TK 33037, 606](#)).
- De vaste commissie LNVN in de Tweede Kamer heeft in het kader van de politieke dialoog vragen over derogatie van de Nitraatrichtlijn voorgelegd aan de Europese Commissie. Het verslag daarvan is gepubliceerd op 16 mei 2025 ([TK 34463, 7](#)).
- Op 10 december 2025 zal het Commissiedebat Stikstof en Mestbeleid plaatsvinden. De minister van LNVN verwacht het vastgestelde 8e actieprogramma vóór dit commissiedebat naar beide Kamers te sturen.

● Bijlagen

- Mestbeleid (33.037); verslag van een nader schriftelijk overleg met de minister van LNVN over Voortgang 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (EK, BJ)
- Commissie Deskundigen Meststoffenwet- advies 'Actualisatie stikstofgebruiksnormen in relatie tot grondwaterkwaliteit' (47 p.)
- Toetsingsadvies over het milieueffectrapport 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn - Commissie MER, 3 oktober 2025
- Persbericht Commissie MER, 3 oktober 2025

-
- Mestbeleid (33.037); verslag van een nader schriftelijk overleg met de minister van LNVN over aanbidding 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn aan de Eerste Kamer vóór 1 november 2025 (EK, BA)
 - Concept 8e actieprogramma Nitraatrichtlijn (Ministerie LNVN en I&W, juli 2025, 67 p.)
 - Advies: Alternatieve maatregel vanggewassen (Commissie Deskundigen Meststoffenwet, 5 januari 2025, 23 p.)
 - Landelijke bronnenanalyse nutriënten regionale oppervlaktewaterlichamen Kaderrichtlijn Water (Wageningen University & Research, juni 2025, 126 p.)
 - Notitie Verkenning Harmonisatie Bufferstroken (Wageningen University & Research, 28 juni 2025, 52 p.)
 - Protocolbepaling mineraal stikstofresidu (Wageningen University & Research, juli 2025, 50 p.)
 - Ex ante onderzoek 8e Nitraat Actieprogramma (Wageningen University & Research, juli 2025, 117 p.)
 - Fase 1 Ex ante onderzoek 8e Nitraat Actieprogramma. Kwalitatieve beoordeling van mogelijke maatregelen op de waterkwaliteit, economische effecten en de inpasbaarheid op bedrijfsniveau (19 februari 2025, 42 p.)
 - Mestbeleid (33.037); verslag van een schriftelijk overleg met de minister van LNVN over aanbidding 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn aan de Eerste Kamer vóór 1 november 2025 (EK, AY)
 - Politieke Dialoog met de Europese Commissie (34.463); verslag van een politieke dialoog over derogatie Nitraatrichtlijn (TK, 7)
 - Brief politieke dialoog voor de Europese Commissie over derogatie Nitraatrichtlijn
 - Brief van de Europese Commissie over derogatie Nitraatrichtlijn

6. Jaarverslag 2024 Staatsbosbeheer - 29659, J

Brief van de staatssecretaris van LNVN over Aanbidding jaarverslag 2024 Staatsbosbeheer; Evaluatie Staatsbosbeheer

Inbreng schriftelijk overleg

● Ambtelijke toelichting

Beslispunt

- Welke leden wensen vandaag inbreng te leveren voor schriftelijk overleg?

Toelichting

- Bij brief van 22 september 2025 (29659, J) heeft de staatssecretaris van LVVN vooruitlopend op de behandeling van de ontwerpbegroting 2026 van het ministerie van LVVN ter kennisneming het Jaarverslag 2024 van Staatsbosbeheer aan de Kamer toegezonden.
- Op 14 oktober jl. besloot de commissie vandaag gelegenheid te bieden tot het leveren van inbreng voor schriftelijk overleg.
- De commissie LVVN in de Tweede Kamer heeft op 23 september 2025 besloten deze brief niet controversieel te verklaren. De inbrengdatum voor het stellen van vragen ten behoeve van een schriftelijk overleg is vastgesteld op vrijdag 21 november 2025 te 12:00 uur.

● Bijlagen

- Evaluatie Staatsbosbeheer (29.659); brief van de staatssecretaris van LVVN over Aanbieding jaarverslag 2024 Staatsbosbeheer (EK, J)
- Jaarverslag Staatsbosbeheer 2024 (164 p.)

7. **Beprijzingsstudies veehouderij/akkerbouw en glastuinbouw**

Brief van de staatssecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane van 30 september 2025

Bespreking

● Ambtelijke toelichting

Beslispunt

- Wenst u deze brief in behandeling te nemen en zo ja, op welke wijze en op welke termijn?

Toelichting

- Op 14 oktober jl. verzocht het lid Van Wijk (BBB) de twee nieuwe onderzoeksrapporten naar (1) de mogelijkheden en effecten van beprijzing in de veehouderij en akkerbouw en (2) naar het benodigd beprijzingsniveau in de glastuinbouw om het afgesproken restemissiedoel van 4,3 Mton broeikasgasemissies in 2030 te borgen, die op 30 september 2025 door de staatssecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane zijn aangeboden, te agenderen in de volgende commissievergadering.
- Op 14 oktober stond deze brief in de commissie Financiën onder Mededelingen en informatie. Naar aanleiding daarvan besloot die commissie de brief onder de aandacht te brengen bij uw de commissie.

● Bijlagen

- Brief staatssecretaris FB&D: Aanbieding beprijzingsstudies veehouderij/akkerbouw en glastuinbouw, 30-09-2025 (178365)
- Broeikasgasemissiebeprijzing in de veehouderij en akkerbouw
- Publieksrapportage Herijking CO2-heffing glastuinbouw

8. **E250020 - COM(2025)435**

Voorstel voor een Verordening betreffende de Europese visserij- en aquacultuurstatistieken

Inbreng voor schriftelijk overleg

● **Ambtelijke toelichting**

Beslispunt

- Welke leden wensen vandaag inbreng te leveren voor schriftelijk overleg met de regering en/of de Europese Commissie?

Toelichting

- Dit voorstel als prioritair aangemerkt in het [Europees Werkprogramma Eerste Kamer 2024](#) . De voorgestelde verordening heeft tot doel bestaande wetgeving in te trekken en de verzameling van gegevens voor het opstellen van Europese visserijstatistieken te vereenvoudigen.
- Het als prioritair aangemerkte voorstel (COM(2025)435) is op 30 juli 2025 gepubliceerd.
- De deadline voor het indienen van een subsidiariteitsbezwaar is 30 oktober 2025. De Spaanse Cortes Generales heeft op 14 oktober 2025 een subsidiariteitsbezwaar ingediend inzake het voorstel.
- Het BNC-fiche bij dit voorstel is op 3 oktober 2025 door de Kamer ontvangen.
- Op 7 oktober jl. besloot de commissie vandaag gelegenheid te bieden tot het leveren van inbreng voor schriftelijk overleg met de regering en/of de Europese Commissie.

● **Bijlagen**

- COM(2025)435 - Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de Europese visserij- en aquacultuurstatistieken
- Bijlage bij COM(2025)435
- BNC-fiche bij het voorstel voor een Verordening betreffende de Europese visserij- en aquacultuurstatistieken

-
- E250020 - Voorstel voor een Verordening betreffende de Europese visserij- en aquacultuurstatistieken
 - EU-stroomschema's

9. **COM(2025)433 en COM(2025)434**

Voorstellen voor Besluiten van de Raad betreffende de ondertekening en sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht

Inbreng schriftelijk overleg

● **Ambtelijke toelichting**

Beslispunt

- Welke leden wensen vandaag inbreng te leveren voor schriftelijk overleg over de voorliggende besluiten?

Toelichting

- Op verzoek van het lid Jaspers (BBB) besloot de commissie op 7 oktober jl. om vandaag gelegenheid te bieden voor het leveren van inbreng voor schriftelijk overleg over de voorstellen van de Raad betreffende besluiten inzake ondertekening en sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht (COM(2025)433 en COM(2025)434).

- **Bijlagen**

- COM(2025)434
- Bijlage bij COM(2025)434

-
- COM(2025)433
 - Bijlage bij COM(2025)433
-

- EU-stroomschema's

10. Signaleringen i.v.m. verzonden brieven

Bespreking

- **Ambtelijke toelichting**

Beslispunten

- Signalering 1: Wenst de commissie te reageren naar aanleiding van de overdracht van de beantwoording aan het ministerie van LVVN?
- Signalering 2: Kan de commissie ermee instemmen de brief van 15 juli 2025 af te voeren van het overzicht openstaande correspondentie (agendapunt 13)?

Toelichting

- Signalering 1

Overdracht brief 7 oktober 2025: Rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en het bewaken van de rechtsstaat in relatie tot de uitwerking van natuur- en milieuwetgeving in Nederland

De minister van I&W heeft naar aanleiding van de op 7 oktober jl. verzonden brief met nadere vragen van leden van de fractie van GroenLinks-PvdA over rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en het bewaken van de rechtsstaat in relatie tot de uitwerking van natuur- en milieuwetgeving in Nederland op 21 oktober 2025 laten weten dat deze brief ter beantwoording is overgedragen aan de staatssecretaris van LVVN. De brief is overgedragen aangezien deze vragen gaan over de situatie van de PAS-melders, waarvoor de verantwoordelijkheid ligt bij het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Als bijlage opgenomen: de op 7 oktober 2025 verzonden brief en de melding van overdracht van 21 oktober 2025.

- Signalering 2

Geen separate reactie op brief 15 juli 2025: Kamer informeren over effecten deelname bedrijven aan LBV- en LBV-plus

Het verzoek van 15 juli 2025 was erop gericht bij de aanbidding van de tweede kwartaalrapportage van het CBS over de fosfaat- en stikstofexcretie, de Kamer ook te informeren over de effecten op de fosfaat- en stikstofexcretie die voortvloeien uit de deelname van bedrijven aan de LBV en de LBV-plus regelingen. Met de brief van 20 augustus 2025 is de tweede CBS kwartaalrapportage gestuurd ((33037/36618, BB - bijgevoegd). Daarbij is in de slotzin aangegeven dat het effect van deelname aan de Lbv en Lbv-plus beperkt tot uiting komt in de prognose van het CBS.

Ambtelijk is er vanuit het ministerie van LVVN op gewezen dat met de slotzin van de brief van 20 augustus 2025 (33037/36618, BB) aan het verzoek van de commissie gehoor is gegeven en dat er derhalve vanuit het ministerie geen separate reactie zal volgen op de brief van 15 juli 2025.

Hierbij kan worden opgemerkt dat de commissie momenteel nog in afwachting is van de op 10 oktober 2025 verzonden brief met vragen naar aanleiding van de brief

van 20 augustus 2025.

Als bijlage opgenomen: de op 15 juli 2025 verzonden brief, de aanbiedingsbrief tweede kwartaalrapportage CBS van 20 augustus 2025 (33037/36618, BB) en de nog openstaande brief van 10 oktober 2025.

- **Bijlagen**

- brief minister van I&W: Nadere vragen over rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en het bewaken van de rechtsstaat in relatie tot de uitwerking van natuur- en milieuwetgeving in Nederland (178634)
- brief aan de minister van I&W over Rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en het bewaken van de rechtsstaat in relatie tot de uitwerking van natuur- en milieuwetgeving in Nederland (EK, nog niet als kamerstuk gepubliceerd)

-
- Mestbeleid (33.037), Wet wijziging Meststoffenwet in verband met de maximale mestproductie (36.618); brief aan de minister van LNVN over verzoek tot informeren over effecten deelname bedrijven aan LBV- en LBV-plus-regelingen (EK, nog niet als Kamerstuk gepubliceerd)
 - Mestbeleid (33.037), Wet wijziging Meststoffenwet in verband met de maximale mestproductie (36.618); brief van de minister van LNVN over voortgang ontwikkeling mestproductie (toezegging T03947) (EK 33.037 / 36.618, BB)
 - brief aan de minister van LNVN over Voortgang van de ontwikkeling van de mestproductie (EK, nog niet als kamerstuk gepubliceerd)

11. Mededelingen en informatie

- **Ambtelijke toelichting**

A - Pbl-rapport: Landbouw- en Natuurverkenning, Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050

Op 16 oktober 2025 bracht het Planbureau voor de Leefomgeving (Pbl) de toekomstverkenning voor landbouw en natuur in Nederland uit. In de '[Landbouw- en Natuurverkenning, Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050](#)' laat het Pbl aan de hand van twee scenario's zien wat er nodig is om de doelstellingen voor natuur (Vogel- en Habitatrichtlijn - VHR), waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water - KRW) en klimaat in samenhang te bereiken. Het rapport beschrijft twee scenario's. Het eerste scenario gaat uit van een maximale inzet van technologie bij zoveel mogelijk behoud van de landbouwproductie. Het tweede scenario gaat uit van een landbouw die natuurinclusie wordt. In beide scenario's komen de doelen in 2050 binnen bereik, maar er zijn grote verschillen tussen beide scenario's. Zo zijn er verschillen ten aanzien van de rol van de landbouw in Nederland, het type natuur dat profiteert, en het aanzicht van het landelijk gebied. Het rapport is ter informatie opgenomen.

B - Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025

Op grond van de Omgevingswet rapporteert een onafhankelijk consortium van kennisinstituten periodiek over de voortgang van de stikstofreductie en natuurverbetering. Op 1 oktober 2025 publiceerde het RIVM namens dit consortium de "Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025". De minister van LNVN heeft dit rapport aangeboden aan de Eerste Kamer ([35334, CG](#)). Het rapport beschrijft de ontwikkeling van stikstof-emissies en -deposities op de stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden.

C - Voortgang van de wetswijziging alternatief voor de kritische depositiewaarden (KDW) en van de invoering van de rekenkundige ondergrens (RKO)

De minister van LNVN heeft de Tweede Kamer op 17 oktober 2025 per brief ([TK 35334, 417](#)) geïnformeerd over de voortgang van de wetswijziging alternatief voor de KDW omgevingswaarden (kritische depositiewaarden) en over de te zetten stappen voor de definitieve invoering van de Rekenkundige Ondergrens (RKO). Deze brief staat in de Tweede Kamer geagendeerd voor de procedurevergadering van 19 november a.s. (zie hieronder onderdeel C).

D - Link naar de **agenda** van de eerstvolgende procedurevergadering van de vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) in de Tweede Kamer

Link: [procedurevergadering LVVN \(19 november 2025\)](#)

- **Bijlagen**

- Landbouw en natuurverkenning, Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050, Pbl 5076-2, 16-10-2025

- Problematiek rondom stikstof en PFAS (35.334); brief van de minister van LVVN over Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025 (EK, CG)
- RIVM-Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025 (138 p.)

- Overzicht van nieuwe Europese wetsvoorstellen en mededelingen (10 oktober 2025 – 24 oktober 2025)
- Overzicht aanhangige gedelegeerde regelgeving
- Lijst ingekomen brieven commissie LNV

12. Rondvraag

13. Ter herinnering: openstaande correspondentie en wetgevingsverslagen commissie LNV

- **Ambtelijke toelichting**

- *Hieronder is een overzicht van de openstaande correspondentie weergegeven (dit betreft brieven en wetgevingsverslagen).*
- *Een overzicht van wetsvoorstellen die bij de commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in (schriftelijke) behandeling zijn, is via deze [LINK](#) te raadplegen.*
- *Een overzicht van LNV-wetsvoorstellen in behandeling bij de **Tweede Kamer** is te raadplegen via deze [LINK](#).*

Tabel uitklappen inklappen

Overzicht openstaande correspondentie en wetgevingsverslagen

<u>Verzonden</u>	<u>Onderwerp + link</u>	<u>Reactietermijn</u>	<u>Toelichting</u>
<u>CORRESPONDENTIE:</u>			
2025-10-24	NSO - Mededeling Visie voor landbouw en voedsel - aan EC; Link brief: 36736	2026-01-24	
2025-10-22	NSO - Mededeling Visie voor landbouw en voedsel; Link brief: 36736	2025-11-18	
2025-10-10	SO - Ontwikkeling mestproductie; Link brief: 33037/36618	2025-11-07	<i>Bij beantwoording vso 33037/36618, BF betrekken (zie KA 14.10.2025)</i>
2025-10-10	NSO - Richtlijn beschermingsstatus wolf (aan EC); Link brief: 33576	2026-01-10	

2025-10-07	NSO - Richtlijn beschermingsstatus wolf (aan LVVN); Link brief: 33576	2025-11-04	
2025-10-07	NSO - Voorhang amvb bescherming wolf en goudjakhals; Link brief: 33118	2025-11-04	
2025-10-07	NSO - Tiende voortgangsrapportage natuur; Link brief: 33576	2025-11-04	
2025-10-07	NSO - Landelijke beëindigings-regelingen en Wet dieren; Link brief: 36600 XIV	2025-11-04	
2025-10-07	NSO - Verordening Nieuwe Genomische Technieken (NGT); Link brief: 27428	2025-11-04	
2025-10-07	NSO - N.a.v. MO Rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en het bewaken van de rechtsstaat in relatie tot de uitwerking van natuur- en milieuwetgeving in Nederland; Link brief: 35334/33576	2025-11-04	<i>Brief door ministerie I&W ter beantwoording overgedragen aan het ministerie van LVVN (zie agendapunt 10).</i>
2025-10-07	SO - Advies Gezondheidsraad geitenhouderijen; Link brief: 28973	2025-11-01	<i>Beantwoording t.z.t. bespreken in gecombineerde vergadering van de commissies LNV en VWS.</i>
2025-09-17	SO - Rappel toezeggingen en moties; Link brief: 36800 XIV	2025-10-31	
2025-07-15	SO - Kamer informeren over effecten deelname bedrijven aan LBV- en LBV-plus; Link brief: 33037/36618	Bij aanbieding 2e CBS kwartaalrapportage fosfaat- en stikstofexcretie	<i>Er volgt geen separate reactie van het ministerie op deze brief (zie agendapunt 10).</i>
WETGEVING:			
Er zijn momenteel geen openstaande verslagen.			
2025-10-24			

De griffier van de commissie,
Warmolt de Boer

- Geannoteerde agenda van de Landbouw en Visserijraad van 27 tot en met 28 oktober 2025